

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentariorvm, Ac Dispvationvm, In Tertiam Partem Divi Thomae. Tomi Qvinqve

Qui Est Primvs De Sacramentis: In Qvo Ea Continentvr, Qvæ Post
Præfationem Indicantvr

Suárez, Francisco

[Köln], 1619

1 An de potentia Dei absoluta, manente substantia panis, potuerit Christus
hic fieri realiter præsens.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93807](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93807)

Respondeo dicendum, quod quidam posuerunt post consecrationem, substantiam panis & vini in hoc sacramento remanere. Sed hæc positio stare non potest. Primo quidem, quia per hæc positionem tollitur veritas huius sacramento, ad quæ pertinet, ut verum corpus Christi in hoc sacramento existat, quod quidem ibi non est ante consecrationem. Non autem aliquid potest esse alicubi ubi prius non erat, nisi vel per loci mutationem, vel per alterius conversionem in ipsum, sicut in domino aliqua de novo incipit esse ignis, aut quia illuc desertur, aut ibi generatur. Manifestum est autem, quod corpus Christi non incipit esse in hoc sacramento per motum localem. Primo quidem, quia sequeretur, quod desineret esse in celo, non enim quod localiter mouetur, peruenit de novo ad aliquem locum, nisi deserat priorem. Secundo, quia omne corpus localiter motum, pertransit omnia media, quod hic dici non potest. Tertio, quia impossibile est, quod vnus motus eiusdem corporis localiter moti terminetur simul ad diuersa loca: cum tamen in pluribus locis corpus Christi sub hoc sacramento, simul esse incipiat, & ideo relinquatur, quod non possit alter corpus Christi in ipse esse de novo in hoc sacramento, nisi per conuersionem substantiæ panis in ipsum. Quod autem conuertitur in aliquid, facta conuersione non manet. Vnde relinquatur, quod salua veritate huius sacramento, substantia panis post consecrationem remanere non possit. Secundo, quia hæc positio contrariatur formæ huius sacramento, in qua dicitur, hoc est corpus meum, quod non esset verum, si substantia panis ibi remaneret: nunquam enim substantia panis est corpus Christi, sed potius esset dicendum, hic est corpus meum. Tertio, quia contrariatur venerationi huius sacramento, si aliqua substantia creata esset ibi, que non posset adorari latrice adorari. Quarto, quia contrariatur ritui Ecclesie, secundum quem post corporalem cibum non licet sumere corpus Christi: cum tamen post vnam hostiam consecratam: licet sumere aliam. Vnde hæc positio vitanda est tanquam heretica.

Ad primum ergo dicendum, quod Deus coniungit diuinitatem suam, id est diuinam virtutem, panis & vino, non ut remaneant in hoc sacramento, sed ut faciat inde corpus & sanguinem suum.

Ad secundum dicendum, quod in alijs sacramentis non est ipse Christus realiter, sicut in hoc sacramento manet substantia materia, non autem in ipso.

q. 87. art. 3.
et 4.

Ad tertium dicendum, quod species, que remanent in hoc sacramento (*ut infra dicitur) sufficiunt ad significationem huius sacramento, nam per accidentia cognoscitur ratio substantia.

COMMENTARIUS.

Conclusio
D. Thomæ
est negatiua.

Negat D. Thom. manere in hoc sacramento substantiam panis & vini. Quæ assertio, certa & facilis est. Rationes tamen, quibus D. Thom. illam probat, magnam habent difficultatem, quia vero singulæ fere singulas quæstiones requirunt, in sequenti disputat, commodius disputabuntur. Solutiones autem argumentorum sunt faciles. De testimonio vero Damasci, quod in solutione ad 1. explicatur, dicemus in sequentibus.

DISPUTATIO XLIX.

De absentia panis & vini ab hoc sacramento.

Disputat de
Eucharistia.

Postquam diximus de presentia corporis Christi, quæ est velut terminus ad quem consecrationis huius sacramento, antequam modum, quo hæc presentia fit, & rationem transubstantiationis explicemus, oportet dicere de absentia panis, quæ est veluti terminus à quo eiusdem consecrationis, intellecto enim utroque termino, facilius erit transitum vnus ad alium contemplari: loquar autem semper, breuitatis gratia, de substantia panis, quia in omnibus eadem ratio est de substantia vini.

Verum de potentia absoluta poterit Christus fieri hic realiter præfens manente substantia panis.

Remittimus hæc quæstionem, quoniam valde conferat ad explicandam rationem, propter quæ negamus manere in hoc sacramento substantiam panis: Agimus autem de possibili absolute & simpliciter, ac sine respectu ad determinata verba, per quæ fiat consecratio, salua eorum veritate: De hoc enim sectione sequente dicturi sumus: hic vero generaliter inquirimus de quocumque modo actionis diuine, & de quocumque instrumento, quo Deus vti velit, aut si malit sine illo operari. Denique suppono, sermonem esse præcisè de presentia, non de vnione corporis Christi cum accidentibus panis: quæ & est incerta, & per se non pertinet ad doctrinam fidei, quæquam de illa etiam non nihil obiter attingemus. Ratio itaque dubitandi est, quia D. Thom. hic ex sola presentia corporis Christi colligit absentiam substantiæ panis, quæ collectio nulla esset, si cum presentia Christi simul esse posset substantia panis. Et eodem modo procedit in quarto distinctione 11. quæstione 1. articulo 1. quæstionum 1. in corpore, & ad 3. & 4. contra Gent. cap. 63. Quibus locis hæc ratio videtur. Non potest aliquid incipere esse alicubi, nisi aut per motum localem, aut per conuersionem alterius in ipsum: ergo nec corpus Christi incipere potest esse in hoc sacramento, nisi alterutro ex his modis, sed non potest incipere per motum localem. Primo, quia necessario deberet esse in celo. Secundo, quia necessario transiret per omnia media loca. Tertio, quia non potest simul incipere esse in diuersis locis, cum vnus motus ad vnum locum terminetur. Ergo necessario incipit in hoc sacramento per conuersionem panis in ipsum: quod autem in aliud conuertitur, definit esse: ergo.

Propter hæc antiqui discipuli Diui Thomæ alleuerunt, fieri non potuisse de potentia absoluta, ut corpus Christi haberet sub accidentibus realem presentiam sacramentalem, quam nunc habet, manente sub eisdem substantia panis: & quidam eorum omnem presentiam negant fuisse possibilem. Alij, licet fateantur, potuisse Deum facere aliquam, non tamen eiusdem rationis cum illa, quæ nunc est. Ita sentit Hieronymus in 4. distinctione 10. quæstione 1. articulo 1. Paludanus distinct. 11. quæst. 2. artic. 1. & 2. Capreol. quæst. 1. artic. 3. ad 3. Scotus cont. 1. conclus. qui secundam adhibet rationem, quia, si corpus Christi (inquit) fieret hic præfens, sine conuersione panis in ipsum, vel haberet presentiam per suam quantitatem, vel per suam substantiam, vel per vtramque: non primum, nec tertium, aliàs esset corpus Christi hic quantitatiuè, & consequenter non posset esse in pluribus locis, neque etiam secundum, quia substantia materialis, ut abstrahit à quantitate, non potest fundare genus aliquod presentia: quia abstrahit à quantitate, abstrahit ab actione: ergo ab omni contractu quantitatio & virtuali: ergo ab omni presentia. Idem videtur sentire Ferrar. 4. contra Gentes, cap. 63. qui tertiam indicat rationem, quia impossibile est, relationem esse sine fundamento: Sed relatio presentia, quam Christus nunc habet, fundatur in conuersione panis in ipsum. Ergo eiusdem opinionis videtur fuisse Marfilus, in 4. quæst. 8. artic. 1. conclus. 4. Bonauentura d. 11. artic. 1. q. 1. & clarius quæst. 3. Ex quibus sumitur quarta ratio, quia impossibile est aliquid incipere esse, ubi antea non erat, sine sui mutatione, vel mutatione alterius in ipsum: sed Christus non incipit esse hic per sui mutationem: ergo necessaria omnino fuit mutatio in substantia panis. Tandem in hæc sententiam inclinare videtur Alan. lib. 1. cap. 35.

Dico tamen primo, potuisse Deum facere verè & realiter præfentem Christum intra panem, consecratum, uat;

alia causa totali: ergo in actione: Ergo potest vna actio desinere, manente alia, & e conuerio: sunt ergo distincta.

Vnus effectus potest duplici actione reseruari, conformari

Ex quo vterius concludo, sicut potest vna res ab initio productionis suae fieri a duobus agentibus duplici actione totali, ita licet in principio producta sit vna actione, posse deinceps duplici actione conseruari: nam, si duae illae actiones possunt simul fieri & durare, cur non poterit vna post aliam incipere, & postea simul durare? Praeterea naturaliter fieri potest, vt res producta per vnam actionem, per aliam conseruetur, cessante priori: cur ergo fieri non poterit per potentiam absolutam Dei, vt res producta per vnam actionem similiter conseruetur per aliam actionem, non cessante priori? Nam, si quae esset repugnantia, maxime quia illae duae actiones simul durarent: sed in hoc non est, quia possent simul a principio durare, vt ostensum est. Dices, quomodo potest intelligi noua actio, si nihil nouum facit in termino? actio enim non est sine termino: ergo neque noua actio sine nouo termino. Respondetur, idem quari posse quando eadem omnino res incipit conseruari per nouam actionem, desinente priori: vt ergo actio sit noua, satis est, quod eadem res incipiat habere nouam dependentiam, quam antea non habebat, etiam si nouum esse non recipiat, sed illud ipsum per influxum alterius causa, & hoc sensu falsum est, nihil fieri in termino per illam actionem, si fieri late sumatur, vt extendatur ad conseruationem, & alium quemcumque influxum.

Res in vno loco producta potest in alio simul poni per actionem terminatam ad eius substantiam.

Quarto hinc colligo, posse rem factam & existentem in vno loco, de nouo in alio constitui per actionem nouam terminatam ad substantiale esse ipsius rei conseruatae in tali loco. Probatur, quia eadem res potest conseruari duplici actione, vt dictum est: ergo cum possit simul poni in diuersis locis (vt suppono) poterit in vno conseruari per vnam actionem, & in alio per aliam. Probatur consequentia, quia, cum duae actiones, & inter se, & a termino ex natura rei distinguantur, poterit per vnam earum res fieri, & conseruari in vno loco, & per aliam in alio.

Obiectio.

Dices, talis actio per se primo terminatur ad substantiam, vt sic abstrahendo ab hoc vel illo loco: ergo necessario terminatur ad illam, vbiunque est: ergo etiam si res sit in duobus locis, vel in vtroque licet aut conseruetur substantialem per eandem actionem, vel si non ponatur duplex actio, vt supra terminabitur ad rem secundum se. Et confirmatur non posse esse, nisi vnam, alias posset Deus, etiam in eodem loco conseruare vnam rem duabus actionibus distinctis & totalibus. Respondetur ad argumentum primo, distinguendo antecedens, nam actio substantialis potest dici abstrahere ab hoc, vel illo loco, quia de se non postulat potius hunc, quam alium, & hoc sensu transeat antecedens, quia non est ad rem alio modo potest dici abstrahere, quia cum sit actio, non magis est praesens in hoc loco, quam in alio, & hoc sensu est falsum, quia actio seu passio, aut diminatio seu dependentia habet etiam suam praesentiam & necessarium alicubi sit, & tantum ponit effectum, vbi ipsa sit, non est autem necesse, vt dixi, actionem esse in pluribus locis, etiam si in illis sit res facta, quia potest esse in illis, non vt est per illam actionem solam, sed vt est, vel conseruetur per plures: igitur in hoc modo productionis nulla est repugnantia. Secundo admissio antecedenti in priori sensu, nulla est consequentia: nam licet actio terminetur ad substantiam, & ideo necessarium sit, ibi esse substantiam, vbi substantialiter est actio, per quam conseruetur, quia, vt suppono, actio identice est in ipso termino, & in illa entitate ratio essentialis, & prorsus inseparabilis est illa, quae constituit terminum in suo esse reali seu substantiali: ac denique, quia non potest actio influere in terminum, nisi vbi ipsa

Solutio.

Secunda.

est, non tamen e contrario necesse est, vt, vbiunque est res facta per aliquam actionem, ibi sit omnis actio per quam sit, vel conseruetur. Cum enim actio sit veluti modus rei, ad quam terminatur, & ex natura rei ab ea distinctus, nihil obstat, quo minus alicubi sit talis res, vbi non est illa actio, sed alia, per quam eadem res sit & conseruetur, vt enim supra ostendimus, potest res in vno loco carere aliquo modo existendi, quo non caret in alio, quando modus ex natura rei ab ea distinguitur. Quae omnia aperte confirmantur in ordine ad tempus seu durationem, quia, licet, quando durat actio, duret terminus per illam factus, tamen e contrario fieri potest, vt, cessante actione conseruante, res nihilominus duret, & conseruetur per aliam actionem, vt patet in lumine producto ab vna lucerna, & conseruato ab alia: ergo sic haec possunt tempore separari, ita & loco.

Ad confirmationem responderetur, concedendo sequelam: nam licet Deus potest efficere eundem effectum per duas causas secundas totales: ita potest se solo eundem effectum facere per duas actiones totales, quae quod potest facere per causas secundas efficientes, potest se solo praestare. Dices, quando concurrunt duae causae secundae, habent actiones, vnde distinguuntur: at vero respectu ipsius solius Dei minime. Respondetur, ad hoc sufficere eminentiam diuinae virtutis, quae efficaciam habet ad agendum pluribus actionibus inter se distinctis: sicut potest Deus creare rem vnam vna actione & annihilare illam, & postea eam reproducere alia actione distincta, quia ad agendum hac vel illa actione, non determinatur a loco, tempore, vel circumstantiis, sed a sua libera voluntate. Adde, ad praesentem difficultatem non refert hoc, sed satis esse, quod in vno loco possit res immediate conseruari a solo Deo, in alio vero fieri seu conseruari medio instrumento creato: nam hoc satis est, vt oporteat actiones esse distinctas, vt tractando de actione sacramentorum in genere latius diximus.

Vltimo ex his colligitur primus modus, quo fieri potuit praesens haec substantia corporis Christi ab illa definitione substantiae panis, scilicet, per modum productionis, seu conseruationis substantialis hic facta de nouo: ex qua non sequitur desinitio panis, nam cum istae sint duae veluti mutationes partiales, altera priuatiua, altera positiua, circa res omnino distinctas: potest per diuinam potentiam vna ab alia separari. Nec existimo Diuum Thomam hoc negasse, sed sub conseruacione, hanc actionem comprehendisse, quia reuera, propria ac substantialis conseruacio non est sine huiusmodi actione, vt infra ostendam: imo haec actio est potissima, quae in conseruacione intercedit: sicut, si Deus introduceret formam ignis in ligno, efficiendo, vt forma ligni non recederet, illa actio quamvis tunc non conuerteret lignum in ignem, tamen, de se esset conseruacio, & ita nomine conseruacionis comprehenderetur: sic igitur in praesenti intelligi potest D. Thom. quomodo autem cum hac expositione non contentus cetera, quae docet, dicam in sequentibus.

Dico quarto, de potentia Dei absoluta potuisse fieri praesens corpus Christi in hoc sacramento, conseruata substantia panis per actionem seu mutationem accidentalem, scilicet, per actionem additivam, seu mutatiuam quasi localem, id est, per quam tantum acquiratur illa praesentia realis, per quam Christus dicitur esse hic. Quod ostendo primo, quia haec praesentia realis, quae habet corpus Christi in hoc sacramento, & modus realis & accidentalis ipsius corporis, habens similitudinem, seu proportionem cum vbi: sed hic modus est per se primo producibilis per actionem per se, & formaliter ad ipsum terminatam, sicut supra etiam dixi, & constat a simili de motu locali, & eius termino: imo etiam patet.

ret in mutatione locali, quæ quoties fit in corpore Christi existente sub speciebus: ergo potuisset à principio hic constitui per similem mutationem; non excludendo substantiam panis, quia cum illa non habet necessariam aut formalem repugnantiam, ut patet ex dictis in prima conclusione. Secundo specialius id probatur excludendo difficultates, quæ hic sequi videbantur, quia, si aliquid obstatet, maxime quod Christus acquirit hanc præsentiam non amittendo illam, quam habet in cælo, sed hoc non obstat, ut patet eundem exemplis naturalibus: Angelus enim existens in loco inadæquato acquirit de nouo præsentiam in alia parte loci, non amittendo priorem, vnde intelligitur, dari posse mutationem localem acquirendi locum absque mutatione amittendi locum, similiter anima hominis per nutritionem acquirit nouam præsentiam & vniorem partialem non amittendo priorem. Ratio à priori est, quia quod mobile deserat vnum locum, quando alium acquirit, ex eo tantum prouenit, quod non potest esse simul in diuersis locis: Nam, si posset, non erunt termini inter se repugnantes, & ideo ad vnum acquirendam, non erit necessarium alium deserere, ut patet in dictis exemplis de Angelo & anima, sed in nostro proposito, hæc præsentia sacramentalis non repugnat cum locali, quæ est in cælo, nec cum alia sacramentali, quæ est in alio loco, in ordine ad diuinam potentiam: ergo potest fieri per mutationem localem per se terminatam ad illam præsentiam in corpore Christi, absque amissione alterius præsentia, vel Vbi: Nam cum hi termini non habeant inter se repugnantiam, acquisitio vnius non repugnat cum conseruatione alterius. Et confirmatur: nam supposito, quod posset Deus ponere vnum corpus in duobus locis quantitatie, poterit etiam corpus, quod iam est in vno loco, constitui in alio, solum de nouo faciendo in illo illud nouum Vbi, quo alibi acquirit absque alia actione productiua substantia: Potest enim per eandem vtrobique conseruari, ponendo illam in vtroque loco, vbi ponitur terminus, sicut necessario dicendum est in angelo, & in anima existente in toto, & in qualibet parte, & in eodem angelo, & in quouis corpore, quando localiter mouetur: eadem enim actione substantiali conseruatur à Deo, quæ prout est in termino, sequitur illud quocumque ierit, & similiter desinit esse in alio loco, quia corpus illum amittit. Si autem res ipsa posset in vtroque loco manere, etiam actio substantialis in vtroque constitueretur: Sola ergo mutatio localis per diuinam potentiam facta, sufficeret ad acquirendum locum illum, non perdendo priorem, quia illi duo termini in ordine ad diuinam potentiam non repugnant: vnde illa mutatio non esset proprie inter terminos positiuos, scilicet, ex vno loco ad alium: sed inter priuatiuos, scilicet, ex non esse ibi, ad esse ibi: ergo similiter in præsentia mysterio fieri poterat, quia specifica præsentia diuersitas nihil refert, cum eadem sit ratio & proportio inter mutationes & terminos.

Dices, potest assignari differentia, quia fortasse non potest corpus Christi eadem actione substantiali hic conseruari, quia conseruatur in cælo, sicut potest corpus in duobus locis quantitatie existens. Respondeo, hoc esse per accidens ad præsentem qualificationem, & ideo non esse hic examinandum, quod tamen præstabitur infra, tractantes de transubstantiatione, nam ad præsentem difficultatem sufficit, quod præcedat, etiam si fingamus Christum esse in cælo eo modo, quo est in sacramento, vel per eandem substantialem actionem. Neq; obstat huic mutationi, quod per eandem acquiratur locus distans, sine transitu per medium: Nam hoc totum potest cadere sub diuinam potentiam: imo multi cæsent, Angelum id posse facere naturaliter: Quid ergo mirum, quod posset Deus idem facere in corporibus? Præ-

Franc. Suarez Tom. 3.

fertim, quia, cum in hac mutatione non deseratur vnus locus ad acquirendum alium, non est proprie transitus à loco in locum, in quo videatur requiri transitus per medium, sed est quasi simplex productio noui loci, siue noua præsentia in subiecto præexistente, ad quam non est necessarius transitus per medium, cum non comparetur ad priorem terminum tantquam ad terminum à quo. Dices: Comparatur tantquam ad subiectum, quod inde adducitur, & ideo videtur debere adduci per medium. Respondetur, diuinam virtutem non esse ad hoc alligatam, cum in illo modo non sit repugnantia, vel implicatio, quia non fieret tunc mutatio successiua, sed simplex, ac momentanea acquisitio vnius præsentia sine amissione alterius.

Denique non obstat, quod corpus Christi simul acquirat multas ex his præsentia, hinc enim solum fit, debere etiam ibi intercedere mutationes distinctas pro diuersitate terminorum, cum quibus identificatur: omnes tamē esse poterunt eiusdem rationis, scilicet, per modum mutationis localis acquisitiua: sicut enim non repugnat, idem corpus habere simul multas præsentias huiusmodi, ita non repugnat illas simul acquirere.

Vnde tandem concludo, per hoc genus mutationis potuisse hic poni corpus Christi, sine delitione substantia panis, quia neque ex formali ratione talis mutationis essentialiter requiritur illa delitio, cum mutatio localis per se non transmutet substantias, neque ex ipsarum rerum impossibilitate necessario sequitur: ostensum est enim non esse inter eas formalem repugnantiam, præsertim in ordine ad diuinam potentiam.

Ad rationem D. Thom. quatenus contra nostram sententiam fieri potest: iam responsum est. Ad auctoritatem eius fateor difficile responderi posse, non negando illam, quia, si dicamus, locutum esse proprie ac naturali motu locali, ac de propria conuersione, non video quomodo sufficeret numeret omnes modos posibles, quibus præsentia corporis Christi fieri poterat, & consequenter quomodo recte concludatur, si vero cum Caietano, & Soto dicamus, locutum esse de absoluta potentia, & non de ordinaria, non videtur vitari difficultas: nam, cum hoc mysterium per absolutam Dei potentiam factum sit, si non ostenditur omnis alius modus impossibilis de potentia absoluta, quomodo potest concludi, alium modum esse necessarium? Item cur dicemus, vnum modum magis, quam alium esse de potentia ordinaria, vel absoluta, nisi quia Christus voluit hoc modo potius facere, quam illo? nam secundum se omnes sunt supernaturales, & miraculosi, & si Christus elegeret alium ex positis à nobis, ille nec certe diceretur possibile secundum legem ordinariam. Nihilominus tamen hæc expositio D. Thom. necessario est admittenda: nam fere in omnibus articulis & quæst. sequentibus similibus rationibus vitur, quæ necessario ita explicandæ sunt, ut videbimus: sensus ergo illius in tota hac materia fuit, primum, ut in tota hac materia nullum miraculum admitamus, quod in verbis, quibus conficitur, non necessario contineatur & inferatur ex illis, ac deinde, quoad fieri possit, pauciora multiplicentur miracula. In præsentia ergo supponit ipse, Deum non facere nouas rerum creationes, & ideo recte sumit rem, quæ alicubi non est, solum posse ibi constitui per actionem localem, vel conuersionem, quia in rebus non inueniuntur alij modi, & cum alter illorum hic sufficiat, non oportet addere noua miracula: comparando autem illos duos modos inter se, iudicauit D. Thomas plura multiplicari miracula, si ponatur, hoc fieri per mutationem localem, quod est probabile: examinabitur autem amplius disputatione sequente.

Ad secundam rationem Capreoli respondeo, esse ad argumētum nullius momenti: quia corpus Christi nunc de facto est in Capreoli.

Ccc

Altera obiectio cum sua solutione.

Responsio ad rationem & auctoritatem D. Thom.

Ad argumētum Capreoli est it.

est hic præfens per suam substantiam, & per suam quantitatem, non quantitativè, sed concomitantem substantiam, & imitantem illam in modo præfentia: ipsa tamen præfentia revera inest in ipsa substantia, & quantitate: in utraque tamen immediate, & hoc sensu dico, esse præfentem per suam substantiam & consequenter quantitas. Ratio autem formalis existendi hic, est ille intrinsecus modus præfentia, qui licet in sit quantitati, non tamen est quantitativus, quia non est connaturalis quantitati, sed supernaturalis. Hoc autem totum dici posset, etiam si cum præfentia Christi maneret substantia panis. Cum autem dicit, substantiam secundum se abstrahere à quantitate, & consequenter ab actione, & consequenter à præfentia, male infert in utraque consequentia: Tum, quia substantia spiritualis per se est capax præfentia, etiam si nihil agat: Substantia autem materialis, quantum naturaliter illam non habeat, nisi per quantitatem: tamen supernaturaliter potest illam recipere per se, & immediate, vel cum quantitate, vel sine illa, pro Dei arbitrio: Tum etiam, quia licet substantia materialis abstrahens à quantitate, naturaliter non sit capax actionis, tamen supernaturaliter potest illam habere, & nunc de facto habet corpus Christi sub speciebus, & potest habere, etiam si ibi maneret substantia, si aliunde ex parte actionis, vel termini non ponatur aliquid repugnans.

Ad argumentum Ferrar.

Ad tertium Ferrariensis, quod est infirmius, respondetur, relationem præfentia non fundari in conversione, quæ in instanti fit, & transit, quæq; non tantum includit præfentia acquisitionem, sed etiam positionem alterius rei: quæ defitio per accidens se habet ad hanc relationem, quæ per se, & immediate solum fundatur in modo existendi corporis Christi, qui nunc fit, vel resultat per conversionem. Unde, si ille idem modus per aliter d genus actionis, vel mutationis fieret, eandem relationem fundaret: ostensum autem est, eundem modum præfentia posse fieri sine conversione: sicut corporibus, fundamentum elationis propinquitatis est ipsum Vbi: quod vero tale Vbi per se acquisitum sit per motum localem, vel consecutum per creationem, vel generationem, nihil refert ad relationem illam.

Ad argumentum Bonau.

Ad quartum Bonaventurae & aliorum respondetur, corpus Christi incipere esse hic sine mutatione, quæ perdat aliquid eorum, quæ habet in celo, non tamen sine mutatione, quæ acquirit aliquid in sacramento, & hanc mutationem posset separare Deus à mutatione substantia panis, ut dictum est.

SECTIO II.

Vtrum de facto desinat substantia panis sub speciebus, post consecrationem.

In Eucharistia manere substantiam panis simul & corpus Christi asserunt hæretici Guidmund.

Omnes hæretici, qui negarunt præfentiam corporis Christi, asserunt, substantiam panis manere: sed & Berengarius, postquam realem Christi præfentiam confiteri coactus est, in alium incidit errorem, ut Christum simul cum substantia panis esse diceret: ita colligitur ex Guidmundo libro primo de hoc mysterio in principio, & fortasse, cum in prioribus Concilijs coactus esset præfentiam Christi fateri, postea in Concilio Romano sub Gregorio septimo etiam conversionem substantialem confiteri compulsus est, ut notat VValdensis in 3. tom. Conciliorum, in fine Concilij Romani, sub Nicol. II. In quo errore advertendum est, dupliciter affirmari potuisse. Primo, ut sit sensus, corpus Christi esse simul cum substantia panis secundum intimam præfentiam & aliquam accidentalem habitudinem. Secundo, ut non solum sint simul, sed etiam substantia

panis sit ibi hypostatice unita Christo: non constat autem, quo sensu Berengarius eum asseruerit: magis tamen videtur priorem sensum tenuisse, quem ferunt, secutum esse Valerianum illum, ad quem Anselmus scripsit epistolam de fermentato & azymo, & de differentia sacramentorum, ut refert VValdensis supra capitulo 65. Et eundem errorem tenuit Ioan. Hus. Ut colligi potest ex Concilio Constantiensi sessione decima quinta. Lutherus etiam, quem multi ex suis sunt secuti, hanc hæresim excitavit. Fundamentum horum esse potest, quia ad veritatem verborum Christi, Hoc est corpus meum, & Caro mea vere est cibus, & similia factus est, Christum esse præfentem, quamvis substantia panis adit. Ergo non est cur hoc negetur. Patet consequentia, quia non sunt miracula sine necessitate multiplicanda. Hic autem nulla est necessitas, cum ostensum sit, potuisse utraque substantiam simul manere: nec ad mysterium, neq; etiam ad finem mysterij, vel utilitatis eius: nam sola præfentia Christi ad omnia sufficit. Et confirmatur, primum, quia in Scriptura sæpe hoc sacramentum vocatur panis. Ioan. 6. Panis, quem ego dabo, caro mea est: manet ergo panis, qui dicitur caro propter intimam conjunctionem & generationem, & sicut ferrum ignitum solet vocari ignis. Quo exemplo vtrius Damasc. lib. 4. de Fide. cap. 14. sic Actor. 2. Damasc. lib. 2. de sermone Domini, cap. 11. & Damasc. supra. Confirmatur secundo testimonij Patrum, in quibus tria sunt, quæ videntur difficultatem habere. Primum est Gelaf. lib. 2. cont. Eutyche in fine, Sacramenti (inquit) corpus & sanguinis Christi diuina res est, & tamen esse non desinat substantia vel natura panis & vini. Alterum est Chrysost. epist. ad Casar. monach. ubi inquit. Post consecrationem liberari panem ab appellatione panis, & dignum fieri appellatione Domini corporis etiam si natura panis in ipso permaneat. Tertium est Theod. dial. 1. non longe à principio. Symbola & signa quæ videntur, nomine corporis & sanguinis honorantur, non naturam mutans, sed naturæ gratiam adiiciens. Et alia verba similia ex dial. 2. tractauimus supra, disput. 8. sect. 4.

Secundus error affirmat, manere naturam substantialem panis, non autem eius suppositum, sed illam naturam hypostatice unitam Christo. Huius auctorem fuisse Iohann. quendam Parisiensem refert VValdens. supra, & sunt, qui existimant. Rupertum Abbatem fuisse huius sententiæ auctorem, quia in 2. libro de diuinis officijs, qui illi tribuuntur, lib. 2. c. 9. inuenitur hic error: auctor autem illius operis, licet prius ignoratus fuerit, & postea existimatus fuerit fuisse Valeran. ut patet ex VValdens. supra cap. 47. & 93. tamen reuera fuit Rupertus, ut constat ex Trithemio, & ex communi omnium consensu: in prædicto autem capite habentur eadem, quæ VValdens. Valeriano tribuit: & licet ipse Valerianum referat in sensu primi erroris: tamen verba Rupertus videntur hunc posteriorum indicare. Adde, quod eodem lib. 2. cap. 2. sic inquit. Nec duo corpora dicuntur, aut sunt, hoc, quod de altari, & hoc, quod acceptum est de vtero Virginis, quia videl. vnum idemque Verbum factum est in carne & hic in pane: Circa quæ verba advertendum est, hunc errorem tribus modis, potuisse affirmari. Primo, quod hic sit caro Christi, & illi immediate vniatur hypostatice panis substantia; Verbo autem media carne, & hoc modo videtur asseruisse hunc errorem. Ioan. Parisiens. Secundo, quod hic sit caro Christi, panis vero natura non vniatur illi immediate, sed Verbo, & ita maneat inter se vnica hypostatice, & hunc sensum in nemine explicatum inuenio, licet insinuetur à Ruperto in aliquibus locis citandis. Tertio, quod caro Christi humana, reuera, non sit hic, sed sola natura panis assumpta